

סיכום עמדות הציבור המקצועי בדילמות בין האקדמיה לשטח - לספר או לשתוק

הבה דוידוב BPT, MA

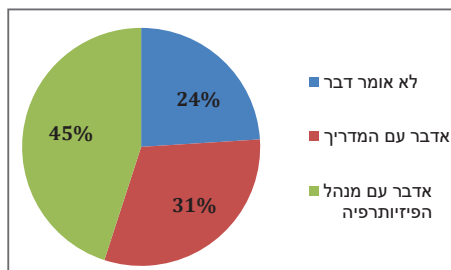
¹ יו"ר ועדת האתיקה של הפיזיותרפיסטים בישראל וראש היחידה ללימודים קליניים ומרצה בחוג לפיזיותרפיה, אוניברסיטת חיפה

הדילמה של ראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה:
האם לכבד את רצונה של הסטודנטית ולא לומר דבר או לדבר עם המדריך או עם מנהל הפיזיותרפיה?

סיכום תשובות הקוראים

גרף 2: ההתפלגות של עמדות המשיבים לגבי

מקרה 1: "תעשי לי מסג"

1. לכבד את רצונה של הסטודנטית ולא לומר דבר המצדדים בעמדה זו ביססו אותה על הערך **כיבוד האוטונומיה** (Respect for Autonomy), אשר נגזר מערך **כבוד האדם** (Human Dignity), וגם על הערך **רעות** (Collegiality).

להלן דוגמאות לתשובות המשיבים:

- ◆ יש לכבד את רצונה של הסטודנטית ולא לומר דבר:
- ◆ "מכיוון שהסטודנטית היא זו אשר חוותה הטרדה מצד המדריך, רק היא תחליט מה לעשות" (מדריכה).
- ◆ "זו סיטואציה שבה מדובר בבעל סמכות שאמור לתת לסטודנטית ציון, לכן ההחלטה היא של הסטודנטית" (מדריכה).
- ◆ "גם אם ההשלכות בלהחליט לא לספר הן קשות, ערך כבוד האדם ושמירה על האוטונומיה שלו הוא הערך הכי עליון לדעתי" (מדריכה).

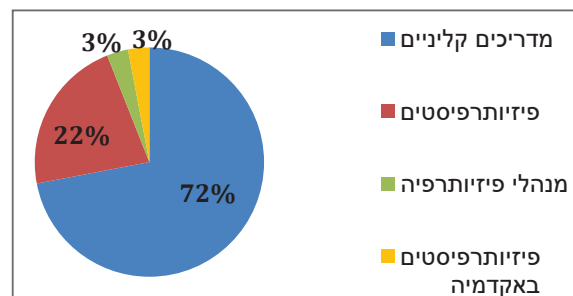
הקדמה: בגיליון הקודם של כתב העת לפיזיותרפיה (אפריל 2021) הוצגו שני מקרים שמהם עולות דילמות הקשורות בהדרכה של הסטודנטים, והנוגעות לקשר שבין האקדמיה ובין מקומות ההתנסות.

ביקשנו לשמוע את דעתכם על כל אחד מן המקרים. בגיליון זה יוצג סיכום של עמדות הקוראים בהתייחסות לערכים המופיעים בקוד האתי של הפיזיותרפיסטים בישראל:

http://www.ipts.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Kod_Eti_2018.pdf

בגרף 1 מוצגת התפלגות מאפייני המשיבים. 47 קוראים השיבו על השאלון הסגור. רוב המשיבים שענו על שאלון זה ענו גם על השאלות הפתוחות, וציינו את הערכים האתיים הרלוונטיים למקרה.

גרף 1: התפלגות מאפייני המשיבים לשאלון

תמצית תיאור מקרה 1: "תעשי לי מסג' בבקשה"

במהלך התנסות, המדריך ביקש מסטודנטית לעשות לו מסג'. הסטודנטית חשה אי-נוחות, אך נענתה לבקשתו. בביקור האמצעי, דיווחה הסטודנטית על המקרה לראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה, אך ביקשה ממנה שלא תדבר על כך עם המדריך או עם כל אדם אחר.

ההתנסות שלה. יתרה מכך, הוא פגע בכבוד המקצוע ובשמו הטוב של מקום ההתנסות.

ההחלטה לשוחח עם המדריך התבססה על הערכים האתיים האלה: **אמירת אמת, מקצועיות ואחריות אישית וחברתית.** האחריות לכלל הסטודנטים גוברת על הערך **אוטונומיה** של הסטודנטית. כמו כן, האחריות של ראש היחידה ללימודים קליניים היא גם לוודא שהמדריך הזה לא יבקש מן הסטודנטית דברים נוספים אשר אינם ראויים.

תמצות תיאור מקרה 2: "מתן מידע על סטודנט לפני התנסות חוזרת"

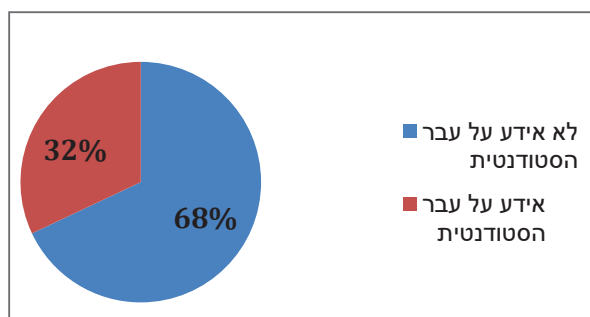
בהתנסות הראשונה של סטודנטית היא עברה חמש עברות בטיחות וזאת על אף התראות המדריך. באירוע החמישי, הסטודנטית עמדה רחוק מדי ממטופלת בזמן שזו הלכה, והמטופלת נפלה. המדריך החליט, בתיאום עם רכזת ההדרכה ועם האוניברסיטה, להפסיק מיד את ההתנסות של הסטודנטית. הסטודנטית עומדת עכשיו להגיע להתנסות חוזרת.

הדילמה של ראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה: האם לידע את מקום ההתנסות החדש של הסטודנטית על עברות הבטיחות הקודמות שלה או לא לידע אותם?

סיכום תשובות הקוראים

גרף 3: ההתפלגות של עמדות המשיבים לגבי

מקרה 2: "מתן מידע על סטודנט לפני התנסות חוזרת"

1. לידע את מקום ההתנסות החדש על עבירות הבטיחות

הקודמות של הסטודנטית

המצדדים בעמדה זו התבססו על הערכים האלה: **ישר, יושרה, אמון, אמינות ואמירת אמת** (Integrity, Honesty,

- ◆ מתפקידה של ראש היחידה ללימודים קליניים לעודד את הסטודנטית לדבר עם המדריך:
- ◆ "הייתי מנסה לשכנע את הסטודנטית לדבר עם המדריך והייתי מציעה להיות איתה בשיחה כדי לתמוך בה... אך לא הייתי לוחצת עליה" (מדריכה).
- ◆ "... למען הסטודנטים/יות הבאים" (מדריכה).

2. לדבר עם המדריך או עם מנהל הפיזיותרפיה המצדדים בעמדה זו התבססו על הערכים האלה: **ישר, יושרה, אמון, אמינות ואמירת אמת** (Integrity, Honesty, Trustworthiness, Reliability and Truth Telling, Professionalism) וגם על הערך **אחריות אישית וחברתית** (Individual and Social Accountability).

להלן דוגמאות לתשובות המשיבים:

- ◆ התנהגות המדריך היא ניצול יחסי מרות וניצול סמכותו:
- ◆ "לדעתי מדובר פה בהטרדה מינית לכל דבר. שימוש בסמכות וניצול" (מדריך).
- ◆ "אשאל (את המדריך) אם הוא חושב שבקשה כזו אתית כשהסטודנטית תלויה בו ואינה בעמדה שמעיזה לסרב" (פיזיותרפיסט).

- ◆ לפי הערך "אחריות אישית וחברתית" - על ראש היחידה ללימודים קליניים לדווח על המקרה מתוך אחריות לסטודנטים אשר יודרכו בעתיד אצל אותו מדריך:
- ◆ "אין כאן מקום לעבור על זה בשתיקה. ייתכן שדיווח ימנע מקרים דומים או אף חמורים יותר" (מדריך).

- ◆ לפי הערך "אמירת אמת" - יש לדווח על אשר התרחש:
- ◆ "חשוב לומר את האמת, וגם לדאוג לשלום הסטודנטית שלי" (מדריך).
- ◆ "כששוקלים לשמור את המקרה בדלתיים סגורות, ישנה תחושת בטן לא טובה. זהו מצב שנעשה עוול לסטודנטית וממשיכים על סדר היום" (מדריך).

החלטת ראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה:

ראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה בחרה לשוחח עם המדריך. בשיחה היא הבהירה למדריך שבקשתו מן הסטודנטית אינה אתית או מקצועית. הוא ניצל את סמכותו לשם הנאה אישית, ופגע ברגשותיה של הסטודנטית ובחוויות

להלן דוגמאות לתשובות המשיבים:
 ◆ **גרימת נזק** (Non maleficence), **אחריות אישית וחברתית** (Individual and Social Accountability) ו**מקצוענות** (Professionalism).
 (Trustworthiness, Reliability and Truth Telling), **אי-**

להלן דוגמאות לתשובות המשיבים:

◆ לפי הערך "אי-גרימת נזק" למטופלים בעת ההתנסות החוזרת - מקום ההתנסות החדש צריך לקבל מידע על המקרה אשר ימנע סיכון מן המטופלים שיבואו בעתיד:
 "על המדריכים בהתנסות החוזרת לדעת מידע כל כך חשוב זה על מנת להבטיח את בטיחות מטופליהם. אין זה סותר פתיחת "דף חדש" או גורם לדעות קדומות על הסטודנטית, להיפך - במידה ותשפר את נושא השמירה על הבטיחות, התקדמותה בנושא זה תהיה מוערכת עוד יותר בעקבות המידע המקדים" (מדריך).

◆ לפי הערך "אחריות אישית וחברתית" - האוניברסיטה חייבת לדווח על המקרה למקומות ההתנסות כדי לאפשר להם להיערך לחיזוק נושא הבטיחות טרם מתן מטופלים לסטודנטית:

◆ "מסירת מידע מוקדם זה למקום ההתנסות על הסטודנטית יכול להוביל את מקום ההתנסות לחידוד נהלים על בטיחות בצורה אופטימלית מהרגע הראשון, לדוגמא: להעביר את שיעור ההסבר על בטיחות מטופלים ושמירה עליהם ליום הראשון של ההתנסות. בנוסף, לבחור עבור אותה סטודנטית מדריך ותיק יותר או יותר סמכותי וברור שאולי יוכל לצמצם מפגן כזה של עבירות בטיחות" (מדריך).

◆ "בניגוד לכישלון על חוסר ידע שאז לא נמסר מידע על הסטודנטית למקום ההתנסות הבא, כאן יש מקום למסור את המידע, ואף להבהיר לסטודנטית את הסיבות לכך" (פיזיותרפיסטית).

2. לא לידע על כך את מקום ההתנסות החדש על פי הנוהג הרווח באוניברסיטאות

המצדדים בעמדה זו התבססו על הערך **כבוד האדם** (Human Dignity), הכולל בתוכו את החובה לשמור על **פרטיות** ו**סודיות** וכן על **שוויון וצדק** (Equality and Justice).

להלן דוגמאות לתשובות המשיבים:

◆ שמירת הערך "פרטיות" לגבי הסטודנטית:

◆ "צריך לתת לסטודנטית את הכבוד הראוי" (מדריך).
 ◆ "מאוד קל ליצר דעות קדומות וסטיגמות, הייתי מנסה שהמידע על סיבות הכישלון יבוא מהסטודנטית" (מדריך).

◆ לפי הערך "שוויון" בין הסטודנטים - יש להימנע ממסירת מידע מקדים על סטודנט מסוים:
 ◆ "יש לתת לה את ההזדמנות להתחיל התנסות חדשה כשווה בין שווים" (מדריך).
 ◆ "אם האוניברסיטה החליטה לתת לסטודנטית הזדמנות נוספת היא צריכה להיות שווה" (מדריך).
 ◆ "יש לאפשר לסטודנטית לפתוח "דף חדש"" (מדריך).

◆ כל מדריך צריך לדאוג לכך שהסטודנטים יקפידו על בטיחות המטופלים. לכן אין צורך למסור מידע זה על סטודנט מסוים:

◆ "בכל מקום התנסות המדריכים צריכים להקפיד על בטיחות ולכן זה נעשה ממילא. הנזק במקרה זה שיכול להיגרם לסטודנט גדול מהתועלת" (פיזיותרפיסט).
 ◆ "כמו בכל התנסות שהמדריך לא מקבל מידע קודם, אם שמירה על בטיחות זו בעיה היא תעלה גם בהתנסות הבאה" (מדריך).

החלטת ראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה:

בניגוד לרוב המשיבים, ראש היחידה ללימודים קליניים באוניברסיטה בחרה לידע מראש את רכז ההדרכה במקום ההתנסות החדש על עבירות הבטיחות אשר עברה הסטודנטית בעת ההתנסות הקודמת שלה. שיחה זו התקיימה לאחר שיחה עם הסטודנטית, שבה הובהרה לה החשיבות הקיימת ביידוע בכך את מקום ההתנסות החדש.

הערך העיקרי שהנחה את ראש היחידה ללימודים הקליניים בשיקוליה היה הערך **אי-גרימת נזק** למטופלים במקום ההתנסות החדש שלה. על יסוד הערך **אחריות חברתית** - סברה ראש היחידה שבאחריות האוניברסיטה לידע את הנוגעים בדבר במקרה של סכנה בטיחותית חמורה, כפי שאירע כאן. נוסף על כך, על יסוד הערכים **אמירת אמת** ו**וישורה** סברה ראש היחידה המקיימת קשרי עבודה הדדיים לאורך שנים עם השטח שחיוני לא להסתיר מידע חשוב ורלוונטי.